

گذر

کمال اظهاری

اهمیت انتظام بخشی به اقتصاد ایران

موضوعات و مسائل اقتصادی را نمی‌توان به صورت جزیره‌ای و به دور از توجه به همه عوامل اثرگذار در به وجود آمدن آن‌ها بررسی کرد. قاعداً مشکلات بازار کار ایران و از جمله مسئله چندشغله‌ها هم از این قاعده مستثنا نیست، نکته مهم این است که نظام اقتصاد ایران در دوره‌هایی از هم گسیخته است و انتظام بخشی لازم در ساختار آن به چشم نمی‌خورد. نبود این انتظام به خاطر سیاست‌زدگی اقتصاد و شتاب‌زدگی‌های برخی دولتمردان و دانای کل پنداشتن خود است. سیر حرکتی در این سال‌ها این گونه بوده است که در حالی که در دهه اول انقلاب اقتصاد کشور تا حدی جامعه‌محور بود، در دهه‌های بعد با غلظت بسیار زیادی به طرف بازارمحور شدن حرکت کرد و جامعه کم‌رنگ شد. این اتفاق بدون اینکه نظام‌مند باشد رخ داد. یکی از دلایل اینکه بحران‌های اقتصادی در غرب با فاصله زمانی زیاد و نوسانات اندک رخ می‌دهند همین نظام‌مند بودن است.

در حالی که می‌بینیم در کشور ما فاصله بین بحران‌های اقتصادی کم و نوسانات بسیار زیاد است، به طوری که در این بحران‌ها گاهی شاهد تورم ۵۰ درصدی هستیم، دلیل مهم این پدیده به نبود شیب‌های انتظام بخشی برمی‌گردد. وقتی در غرب از اقتصاد کینزی به فریدمنی حرکت می‌کنند یک شیب انتظام بخش را رعایت می‌کنند. برای مثال می‌شود به سیاست‌های تاجر، نخست‌وزیر اسبق انگلستان، در حوزه مسکن اشاره کرد. در حالی که قرار شد از مسکن اجتماعی به مسکن خصوصی تغییر مسیر داده شود، در یک فاصله زمانی ده‌ساله یارانه‌های مسکن نه تنها حذف نشد بلکه افزایش هم پیدا کرد. این تغییر مسیرها باید نظام‌مند باشد و همه بخش‌های درگیر در این تغییر مسیر باید هماهنگ باشند. یعنی نظام اقتصاد کلان، نظام تامین اجتماعی، نظام مزد، نظام رابطه با خارج و نظام پولی و مالی ... همه باید با هم در این تغییر مسیرها با شیبی ملایم در یک هماهنگی قرار داشته باشند و بعد از اینکه دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها مدل‌های اقتصادسنجی و ... کار خود را انجام دادند این تغییرات در جامعه هم تثبیت شود. اما این مسئله هیچ‌گاه در اقتصاد کشور ما و تغییر مسیرهایش دیده نشده است. مدام شاهد نوسانات شدید بوده‌ایم و در دولت دهم هم که دیگر کار از نوسان گذشت و نوعی سقوط آزاد را شاهد بودیم، به طور مثال حاصل یک تحقیق نشان می‌دهد که میزان یارانه‌های نقدی پرداخت‌شده به مردم در سال گذشته در استان اردبیل ۴۰ درصد بیشتر از بودجه عمرانی این استان بوده است. این در حالی است که براساس قوانین بالادستی دولت موظف به سرمایه‌گذاری در امور زیربنایی است. با این رویکردی که ما شاهد آن هستیم آیا می‌توان انتظار داشت شغل به اندازه کافی ایجاد شود؟ حاصل این نبود انتظام در اقتصاد، نوعی آشفتگی است و قاعداً در این بازار آشفته شغل‌های سیاه و چندشغله بودن و عارضه‌های دیگر هم بروز می‌کند. از سوی دیگر شاهد هستیم که فراغ‌التحصیلاتی از سوی دانشگاه‌های کشور به بازار کار روانه شده‌اند که فاقد مهارت‌های عملی و علمی برای ورود به این بازار هستند. در چنین فضایی مجلس طرح عدم به کارگیری بازنشسته‌ها را به تصویب می‌رساند. بدون اینکه به این فکر کرده باشد که چه کسانی را می‌خواهد جایگزین کند. حاصل اینکه نوعی بی‌انضباطی در اقتصاد کشور به وجود می‌آید و کارفرماها برای فرار از فشارهای مالی تن به استخدام‌های خارج از قاعده می‌دهند.

در اصل برای رفع این معضلات باید از بالا به پایین شروع کرد. برخی اقتصاددانان به موضوع سرکوب دستمزدها به عنوان عامل رواج چندشغلی اشاره می‌کنند. اما سوال مهم این است که وقتی ما در مقطعی تورم ۵۰ درصدی را شاهد هستیم و مثلاً می‌بینیم قیمت مسکن طی ۲۰ سال ۶۰ برابر شده است، باید دستمزدها را افزایش داد یا نظام اقتصادی را طوری سامان داد که این هزینه‌ها کاهش پیدا کند؟ اساساً آیا افزایش دستمزدها به همان نسبت کارساز خواهد بود؟ در اینجا قصدی برای نادیده گرفتن کمبودهای مزدی در کار نیست، مسئله این است که صورت مسئله را باید درست فهمید. باید رابطه نظام تامین اجتماعی را با اقتصاد کلان درست کرد. در کشورهای پیشرفته به‌ندرت می‌توان شاهد رواج چندشغلی مانند ایران و کشورهای مشابه ایران بود اما دلیل آن تنها پایین بودن دستمزدها نیست. آنچه مانع بروز این معضل شده، تأخیر در انتظام بخشی اقتصادی است. چیزی که در اقتصاد کشور سال‌هاست گم شده است.

کارشناس اقتصادی

برنامه ساخت ۱/۵ میلیون واحد مسکن اجتماعی

مدیر کل تعاونی‌های توزیعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از برنامه ساخت ۱/۵ میلیون واحد مسکونی برای کم‌درآمدهای ۵ سال آینده خبر داد و گفت: «در صورت تامین منابع مالی از سوی دولت، این واحدها در طرح مسکن اجتماعی ساخته خواهند شد.» احمد بیگدلی شاملو در جریان بازدید از پانزدهمین نمایشگاه بین‌المللی صنعت ساختمان اظهار کرد: «دولت متناسب با اعتبارات و امکانات خود هدف‌گذاری کرده تا ظرف پنج سال طرح مسکن اجتماعی را به انجام برساند.»

۰۲ | کتبی‌نو

معیشت و زندگی

چگونه کسری بودجه خانوار ایرانی را کاهش دهیم

سفره خانواده ایرانی در انتظار اقدامات دولت

راه متعادل سازی معیشت خانوار ایرانی از طریق برنامه‌های بنیادین مانند کاهش تورم و رونق بلندمدت تولید می‌گذرد

که دولت و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بتوانند شرایط استفاده از خدمات ارزان توریستی را فراهم کنند.» البته کارمان ندری، استاد دانشگاه امام صادق، هم در ادامه گفت‌ووی خود با آتی‌نو پیشنهادهای تکمیلی ارائه می‌دهد. او می‌گوید: «تورم در دو سال گذشته روندی کاهشی داشته، اما این کاهش تورم در مقایسه با وضعیت سال ۹۲ بوده است؛ اما در این مدت درآمدهای خانوار اصلاح نشده است. برای رفع این مشکل چاره‌ای جز رشد تولید نیست. دولت باید رشد تولید و افزایش اشتغال را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهد.» نندری به آمارهای دولتی اشاره می‌کند و می‌افزاید: «طبق گفته دولتمردان، سال ۹۴ سال سختی برای کنترل نرخ تورم است؛ زیرا که تورم به هسته سخت خود رسیده است. اما با این حال کنترل نرخ تورم توسط دولت باید روندی ادامه‌دار باشد تا در طول زمان درآمد خانوارها با هزینه‌هایشان متعادل شود.» نندری به بخش اصلی پیشنهادهای خود اشاره می‌کند و می‌گوید: «دو اتفاق باید بیفتد. یکی استمرار برنامه‌های دولت برای مهار تورم و جدیت بیشتر برای کاهش آن است زیرا که این کاهش تورم در دو سال گذشته در مقایسه با تورم ۴۵ درصدی سال ۹۲ معنا پیدا می‌کند. در غیر این صورت باز هم انتظار بیشتری برای کاهش نرخ تورم وجود دارد و اقدام دیگری که در این راستا ضروری است برطرف کردن مشکلات تولید است.» نندری در پایان به مسئله دیگری به نام «پرداخت یارانه نقدی به همه شهروندان» اشاره می‌کند و می‌گوید: «دولت با پرداخت یارانه‌هایی به مستمیری‌بگیران و همچنین قشر آسیب‌پذیر جامعه می‌تواند در به تعادل رسیدن شکاف بین درآمدها و هزینه‌های خانواده‌ها کمک کند.»

■ پایان روش درمان از طریق نقدینگی

مجموع بحث‌های کارشناسی نشان می‌دهد که راه متعادل سازی معیشت خانوار ایرانی نه از طریق افزایش نقدینگی و اقدامات موقتی، که از طریق برنامه‌های بنیادی می‌گذرد. حذف روش‌های درمانی مسکن‌وار، مدیریت تورم، رونق بلندمدت تولید و استفاده بهینه از منابع موجود از جمله راهکارهایی است که می‌تواند به بهبود معیشت و سفره خانوار ایرانی کمک کند.

مثلاً در بحث درمان که در طول دو سال گذشته مورد توجه دولت‌مردان بوده اقدامات خوبی انجام گرفته است که باید افزایش پیدا کند.» وی می‌افزاید: «همواره در سال‌های گذشته در قوانین تکرار می‌کردیم که ۷۰ درصد هزینه‌های درمان سهم دولت باشد و ۳۰ درصد مردم و الان می‌توانیم بگوییم که به این هدف رسیدهایم. البته ممکن است در این راستا توقعاتی دیگر هم باشد ولی باید گفت که دولت باید هم در این زمینه موفق عمل کرده است. بنابراین مجموع خدماتی که بتواند هزینه‌های مردم را کاهش دهد برای این وضعیت موثر است زیرا افزایش درآمدها در این شرایط که کشور با سیل نقدینگی‌های فراوان روبه‌رو است تنها مشکل را زیاد می‌کند.» لاهوتی در ادامه می‌افزاید: «با مدیریت تورم و کاهش شیب آن به صورت مستمر باید تورم را به سمت تک‌نرخی شدن سوق دهیم و در ادامه نیز با حمایت‌های دولت و ارائه خدمات دولتی به اقشار نیازمند کمک کنیم.» وی می‌گوید: «به طور مثال، هزینه مسافرت خانوارهای ایرانی واقعا سنگین است. اگر دولت بتواند هم‌زمان هزینه سفر خانوار ایرانی را کاهش دهد یا سیاست‌های حمایتی را برای این سفرها در پیش بگیرد هم‌زمان چند اتفاق رخ می‌دهد. اول اینکه حوزه گردشگری کشور رونق می‌گیرد که خود منبعی برای ایجاد اشتغال است، دوم اینکه خانوارهای ایرانی مسافرتی آبرومندانه و استاندارد را تجربه می‌کنند و از نظر روحی آمادگی بیشتری برای کار و فعالیت پیدا می‌کنند و از طرف دیگر، به خاطر حمایت‌های تشویقی دولت هزینه کمتری داده‌اند.» لاهوتی می‌گوید: «در دولت قبل چنین مباحثی مطرح بود اما نیمه‌کاره رها شد. به نظر می‌رسد دولت فعلی توان و انگیزه بیشتری برای بهبود سفره‌های خانوادگی ایرانیان داشته باشد. بنابراین در این میان ضرورت دارد

ریز تر رو آوریم. درمی‌یابیم که خانوارهای با درآمد ضعیف‌تر کسری بودجه‌های بیشتری دارند و همین نکته هم بر اهمیت موضوع می‌افزاید. به طور مثال بیشترین خانوارهای ایرانی متشکل از خانوارهای کارگری، کارمندی، اصناف و شغل‌های خرد هستند که طبیعتاً درآمد کمتر و کسری بیشتری دارند.

■ چه باید کرد؟

به نظر می‌رسد اصل موضوع یعنی غلبه هزینه بر درآمد خانوار ایرانی و نیز ضرورت متعادل سازی این معادله مورد اجماع همه کارشناسان، نمایندگان مجلس و مقامات دولت است. گفت‌وگوی آتی‌نو با چند تن از این کارشناسان و نمایندگان هم نشان می‌دهد که به جای پرداختن بیشتر به اصل موضوع باید سراغ راهکارها رفت. کارمان ندری، استاد اقتصاد دانشگاه امام صادق، یکی از این کارشناسان است که در گفت‌وگو با آتی‌نو راهکار خود را ارائه می‌دهد. او می‌گوید: «باید دو اتفاق بیفتد: اول ادامه برنامه دولت برای کاهش بیشتر تورم و دوم کمک به رونق و افزایش تولید. تنها در این شرایط است که می‌توان سفره خانوار ایرانی را بهبود بخشید.» مهرداد بانوج لاهوتی، نماینده نلگرو در مجلس، هم همین اعتقاد را دارد. با این توضیح که او می‌گوید: «پس از توافق هسته‌ای که به دست آمده است، امکان دولت برای بهبود معیشت خانوار ایرانی بیشتر فراهم شده است.» لاهوتی در گفت‌وگو با آتی‌نو می‌گوید: «اعتقادی به افزایش حقوق نداریم و به دنبال مدیریت تورم هستیم. پیشنهاد ما به دولت افزایش درآمدها که موجب افزایش نقدینگی می‌شود نیست. دولت از طریق خدمات اجتماعی و رفاهی می‌تواند اقدامات موثری در جهت کاهش هزینه‌ها داشته باشد.

نژدیک‌تر

66

برای رساندن درآمد خانوارهای ایرانی به هزینه‌های سالیانه‌شان باید سراغ راه کارهای بنیادین رفت. کارمان ندری، استاد اقتصاد دانشگاه امام صادق، می‌گوید: «باید دو اتفاق بیفتد: اول ادامه برنامه دولت برای کاهش بیشتر تورم و دوم کمک به رونق و افزایش تولید. تنها در این شرایط است که می‌توان سفره خانوار ایرانی را بهبود بخشید.»

با احکامی از سوی دکتر نوربخش:

مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره جدید شستا انتخاب شدند

رابرای فعالیت اقتصادی پرتفوی شستانتگ کرد، اما شستانتوانست خود را در این شرایط حفظ کند.» نوربخش افزود: «سازمان‌های بیمه‌گر اجتماعی و بازنستگستکی براساس اصول علمی و تجارب جهانی، برای تداوم و استمرار ارائه خدمات لازم است ارزش ذخایر شکل گرفته از محل دریافت حق بیمه‌شاغلان را حفظ کنند و آن را در گذر زمان افزایش دهند. فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری سازمان تامین اجتماعی براساس چنین ضرورت‌هایی آغاز شده و استمرار یافته است و امروزه با توجه به چالش‌های متاثر از افزایش تعداد مستمیری‌بگیران و ورود صندوق به دوران سالمندی، در کنار تلاش برای بازگرداندن تعادل به منابع و مصارف، ضروری است موضوع فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری این سازمان‌ها با حساسیت بیشتری مورد توجه قرار بگیرد.»

مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی نیز در این آئین گفت: «سازمان تامین اجتماعی در مرداد امسال، ۴ هزار و ۳۵۰ میلیارد تومان به بیمه‌شدگان و مستمیری‌بگیران خود پرداخت کرده است که ۳ هزار و ۷۵۰ میلیارد تومان از این مبلغ، از محل حق بیمه‌های دریافتی و مابقی از منابع دیگر تامین شد.» دکتر سیدتقی نوربخش شرکت سرمایه‌گذاری تامین اجتماعی (شستا) را مجموعه‌ای برای ایجاد ارزش افزوده برای منابع مالی و اندوخته متعلق به کارگران دانست و افزود: «متأسفانه کاهش قیمت نفت و دیگر مشکلات اقتصادی در دو سال گذشته، باعث شد شرکت‌های سرمایه‌گذاری تامین اجتماعی با مشکلات متعددی مواجه شوند.» وی مشکلات یادشده را در زمینه متوقف شدن برخی از پروژه‌های عمرانی و رکود در تولید فولاد، سیمان و دارو ذکر کرد و گفت: «این مسائل عرصه

به چشم می‌خورد. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی در مراسم تودیع و معرفی اعضای هیئت‌مدیره شستا با تأکید بر غیرسیاسی بودن سازمان تامین اجتماعی گفت: «شستا باید در صدد دستیابی به سود اقتصادی بیشتر و تحقق رسالت اجتماعی خود برای ارتقای کیفیت زندگی کارگران باشد.» دکتر علی ربیعی ادامه داد: «باید جایگاه شستا و هلدینگ‌های این شرکت را ارتقا دهیم و این مجموعه باید به عنوان مجموعه‌ای کارا و موثر، که دلسوزان مردم و انقلاب در آن مشارکت دارند، به جامعه معرفی شود.» ربیعی انتخاب مدیرعامل جدید شستا را از بدنه این شرکت انتخابی شایسته عنوان کرد و گفت: «هم‌افزایی بین شرکت‌ها و جهت‌دهی خرید و تامین نیازها از شرکت‌های زیرمجموعه و تقویت بانک رفاه کارگران و بیمه‌های وابسته باید در مجموعه شستا مورد توجه قرار بگیرد.»

برای نخستین بار در طول دوره فعالیت شرکت سرمایه‌گذاری تامین اجتماعی (شستا) مدیرعامل این شرکت از بدنه کارکنان این شرکت انتخاب شد. به گزارش آتی‌نو، در احکامی از سوی دکتر سید تقی نوربخش، مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی، آقایان مجتبی انصاری، عزیزاله عساری، محمد سعیدی، رضا راعی، علی ظفرزاده، مرتضی لطفی و سید محمد رضا آیت‌اللهی به عنوان اعضای جدید هیئت‌مدیره شرکت سرمایه‌گذاری تامین اجتماعی انتخاب شدند. براساس این گزارش، همچنین اعضای هیئت‌مدیره جدید شستا، سید محمد رضا آیت‌اللهی را به عنوان مدیرعامل جدید این شرکت انتخاب کردند. در سوابق محمد رضا آیت‌اللهی، وزارت معادن و فلزات در دوره جنگ تحمیلی، استانداری تهران، ریاست هیئت‌مدیره ذوب آهن و مدیر عاملی هلدینگ صدر تامین